

Onbevredigende voordracht over apothekers die alternatieve geneesmiddelen afleveren

D.O.E.Gebhardt

Op 4 november 2006 heeft de voorzitter van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij ter bevordering der Pharmacie (KNMP), prof. dr. P.A.G.M. de Smet, een lezing gehouden op het symposium georganiseerd door de Nederlandse Vereniging tegen de Kwakzalverij. De Smet behandelde het thema 'Farmacie en de alternatief praktiserende apotheker: accepteren, corrigeren of royeren?'.

Een samenvatting van zijn voordracht is verschenen in dit tijdschrift¹ en in het *Pharmaceutisch Weekblad*². Ik zal hier ingaan op enkele van de kernpunten van zijn betoog.

De Smet benadrukt het zelfbeschikkingsrecht van de patiënt en de informatieverplichting van de apotheker. Dit is een zeer actueel onderwerp omdat de apotheker per 1 januari 2007 opgenomen is binnen de beroepen waarvoor de Wet op de geneeskundige behandelingsovereenkomst (WGBO) geldt. De Smet stelt: 'De apotheker dient het zelfbeschikkingsrecht van de patiënt te respecteren. Dit betekent naar ons oordeel dat hij niet zo maar kan weigeren om een homeopathisch recept af te leveren omdat hij vanuit zijn professionele deskundigheid niet achter zo'n behandeling kan staan. De apotheker moet verantwoorde zorg leveren en heeft een zekere zorgverlenersplicht, vooral voor middelen die in onze samenleving de wettelijke status van een geneesmiddel hebben gekregen'. Hierop past het antwoord dat geen apotheker 'zo maar' een recept weigert! Men mag niet vergeten dat sinds 29 december 1999 het Besluit homeopathische farmaceutische producten gewijzigd is³. Hierdoor kan het College ter Beoordeling van Geneesmiddelen (CBG) een homeopathisch middel registreren op basis van veiligheid en juistheid van samenstelling. De eis van werkzaamheid wordt niet gesteld. In theorie bestaat de mogelijkheid dat een apotheker het afleveren van een alternatief middel weigert, omdat hij er van overtuigd is dat het middel onwerkzaam is. Er zijn evenwel voldoende apothekers die geen bezwaren hebben tegen het afleveren van zulke onwerkzame geneesmiddelen. Wat belet de patiënt dan om naar zo een apotheek te gaan met zijn recept? Hier mag erop gewezen worden dat een apotheker altijd mag weigeren een euthanaticum

of abortivum af te leveren (die overigens wel werkzaam zijn), indien hij gewetensbezwaren heeft tegen zulke behandelingen. Kortom een apotheker is geen robot die klakkeloos iedere opdracht van de voorschrijver hoeft op te volgen.

Vervolgens stelt De Smet dat de apotheker de plicht heeft de patiënt op duidelijke wijze te informeren over het gebruik en de werkzaamheid van het te leveren geneesmiddel (artikel 448 WGBO). Hij gaat zelfs verder en beweert dat de informatieplicht ook geldt voor de middelen die zonder recept verkrijgbaar zijn (de zogenaamde zelfzorgmiddelen). Maar geldt deze informatieplicht dan ook voor iedere drogist of reformhuiseigenaar, die ook dezelfde middelen verkoopt? Als dit inderdaad zo mocht zijn, dan moet de vraag gesteld worden: Waarom verkoopt de apotheker eigenlijk homeopathische zelfzorg middelen? Het antwoord is niet moeilijk te geven: Omdat de apotheker zowel zorgverlener als winkelier is⁴. Het nobile officium van de apotheker zou wel eens minder nobele kanten kunnen hebben.

De apotheker Dessing⁵ onderkent het ethische dilemma waarin de apotheker verkeert wanneer hij stelt: 'Pharmacy has always been a two stream profession. One branch represents the commercial activities and is subordinate to business laws. The other branch is the 'pharmacist as care provider' activity, subordinate to professional codes of behavior'. Deze mening deelt Ten Hoopen⁶ als zij spreekt over de apotheker als een 'hybride figuur'. Het had De Smet gesierd als hij deze problematiek aangeroerd had. Dit geldt eveneens voor het feit dat de apotheker momenteel niet kan voldoen aan artikel 1.5.0 van de modelregeling van 4 april 1996 van de Nederlandse Apotheek Norm (NAN): 'De apotheker verstrekt mondeling en schriftelijk

informatie over de eigenschappen van geneesmiddelen en andere gezondheidszorgartikelen. De apotheker geeft adviezen over de correcte en veilige toepassing daarvan alsmede over andere aspecten die van belang zijn voor de gezondheid en het welzijn van de cliënt⁶. De apotheker prof. J.J. de Gier heeft namelijk bere-

kend dat de apotheker tijd te kort komt om zowel als zorgverlener en als ondernemer te functioneren⁷. Het adagium: 'Niemand kan twee heren dienen' is dus nog steeds actueel. De Smet heeft met zijn lezing zowel de kool als de geit gespaard en daardoor niemand een dienst bewezen. ●

Literatuur

1. Redactie Ned Tijdschrift tegen de Kwakzalverij: Uit het gareel: Over alternatieve vakbroeders. NTtdK 2006;117: 18-25.
2. Redactie Pharmaceutisch Weekblad: Altijd uitleg bij homeopathie. Pharm Weekbl 2006;141:1516.
3. Lekkerkerker CFF, van Galen E. Het CBG en Homeopathie. Medisch Contact 1999;54:513.
4. Kastelein WR. De apotheker, zorgverlener of winkelier? Tijdschr Gezondheidsrecht 2000;24:1.
5. Dessing RP, Flameling J. Ethics in Pharmacy. Pharmacy World Sci 2003;25:3-10.
6. ten Hoopen MM. Een wettelijke informatieplicht voor de openbare apotheker? Tijdschr Gezondheidsrecht 2000;24:2-18.
7. de Gier JJ. Overtuigingen maken het verschil. Oratie Groningen 2005 ISBN 90-367-2247-0.

● Kort ●

Ronald Plasterk wordt minister van OCW

Op 17 februari 2007 kwam op het secretariaat de lidmaatschapsopzegging per 21 februari van een prominent lid binnen. Betrokkene was al sinds de VSM-affaire uit 1994 lid en trad in 2003 toe tot de adviesraad van het *Nederlands Tijdschrift tegen de Kwakzalverij*. Ronald Plasterk, bioloog-geneticus en PvdA-politicus, maar ook bekend als columnist, eerst van *Intermediair*, later van *de Volkskrant* en het tv-programma *Buitenhof*, wordt minister van OCW en zegt al zijn lidmaatschappen en nevenfuncties op. Het is een gevoelig verlies voor onze Vereniging, maar een goede zaak voor het landsbelang dat ons ook zeer ter harte gaat. Plasterk heeft zich herhaaldelijk scherp gekeerd tegen alternatieve genezers, allereerst tegen VSM die hij 'kermisklanten' noemde. Over de rechters die in het hoger beroep onze overwinning op VSM afzwakten was hij ook duidelijk: kwakjuristen! Veel van zijn vroege stukken over de kwakzalverij zijn terug te vinden in de bundel *Leven uit het lab* (Prometheus, 2000) en daarin moeten o.a. Houtsmuller en Smalhout het ontgelden. 'Houtsmuller is een kwakzalver, niet omdat haaienkraakbeen niet zou kunnen werken tegen een ziekte, maar omdat de manier waarop hij ooit heeft besloten het voor te schrijven (en nu weer kennelijk heeft besloten om daarmee op te houden) niet deugt.' (p. 158) En in het hoofdstukje 'Van smal hout....' schreef hij het volgende: 'Wie zelf niet ziet dat dit de allerij-

delste ijdelruit van geheel medisch Nederland is, die bereid is voor een coverfoto in *Privé* zijn gehele professie door het toilet te spoelen, wie dat niet zelf ziet, zal het ook van mij niet horen.' (p. 147). In zijn allereerste gesproken column voor Buitenhof wond hij zich op over de registratie met toegestane indicaties voor de homeopathica en maakte er een echte slapstick van. Met zo'n minister in het kabinet mag ons land waarachtig niet klagen!

Of er een verband bestaat met de toetreding van Plasterk tot het kabinet is ons niet bekend, maar een curieus feit is dat nog tot drie dagen voordat de definitieve tekst van het regeerakkoord tot stand kwam, het conceptregerakkoord (beschikbaar via de website van de Christenunie) de paragraaf 'Volksgezondheid en zorg' de volgende passage bevatte: 'Met betrokken partijen zullen afspraken en doelstellingen over preventie worden vastgesteld. In dat kader kan aan de orde komen het ontwikkelen van nieuwe verzekeringsvormen waarin het ondersteunen van een gezonde leefstijl, voorzorg, preventie en alternatieve geneeswijzen een plaats krijgen.' In het definitieve regeerakkoord zijn uit deze opsomming de alternatieve geneeswijzen geschrapt. Dat scheelde dus maar een haar! ●

C.N.M. Renckens